Sweden
Sverige

УЦСР

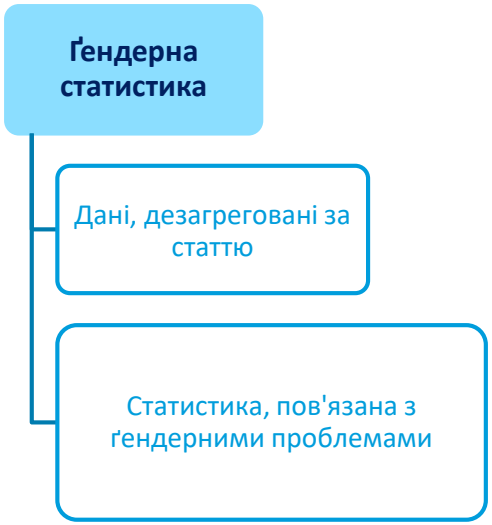
UN WOMEN
United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women

Ґендерна статистика: поняття та зобов'язання України

Ганна Герасименко,
Проект ООН Жінки за фінансової підтримки Уряду Швеції

Ґендерна статистика: поняття

Ґендерна статистика визначається як статистика, яка належним чином відображає відмінності та нерівності у становищі жінок і чоловіків у всіх сферах життя.
(United Nations 2006)

Ґендерна статистика має відповідати сукупності наступних характеристик:

а) дані збираються і поширюються з розбивкою за ознакою статі;

б) дані відображають ґендерну проблематику;

в) дані базуються на концепціях та визначеннях, які належним чином відображають різноманіття жінок і чоловіків і фіксують всі аспекти їх життя;

г) методи збору даних враховують стереотипи та соціальні і культурні фактори, які можуть викликати ґендерно-зумовлені викривлення в даних.

Дані із розбивкою за статтю

Терміни **«ґендерно-дезагрегована статистика»** або **«дані, дезагреговані за ґендером»** часто зустрічаються в літературі, однак, у дійсності, вони є неточними та не мають вживатися. Дані, що фіксуються в переписах і обстеженнях населення, а також адміністративних даних, можуть класифікуватися лише за приналежністю респондентів до жінок або чоловіків – іншими словами, за їхньою статтю.

«Дані з розбивкою за статтю» є, натомість, правильним терміном, що використовується для позначення даних, які розраховуються та презентуються окремо для жінок і чоловіків, дівчат і хлопців. Вони є важливою категорією ґендерної статистики, і мають бути регулярно доступними як вихідні дані. Цей тип даних зазвичай надає інформацію щодо ґендерних невідповідностей і характеризує відмінності між жінками та чоловіками в конкретному контексті.

Ґендерна статистика: як можуть використовуватися дані?

- Міжнародний рівень: міжкраїнові порівняння моделей забезпечення ґендерної рівності та прав жінок, соціальної політики, дослідження кращих практик тощо;
- Національний рівень: визначення ґендерних розривів у сфері зайнятості та оплати праці, доступу до прийняття рішень та користування суспільно важливими послугами тощо;
- Секторальний рівень: професійна сегрегація за ознакою статі та ґендерні стереотипи у сфері праці;
- Організаційний рівень: дотримання рівності в доступі до керівних посад, оплаті праці, підвищенні кваліфікації, умовах зайнятості, створення сприятливих умов для балансу «робота/сім'я», включення ґендерних аспектів в колективні договори;
- Індивідуальний рівень (домогосподарство): ґендерні розриви у рівні особистих доходів, особливості прийняття рішень та розподілу сімейних обов'язків, владні стосунки та стереотипи.

Характеристики ґендерної статистики та деякі приклади

Характеристика	Приклад
i) дані збираються та презентуються з розбивкою за статтю як первинною та головною класифікацією;	Індикатори: ЦСР 5.4.1 Частка часу, що витрачається на неоплачувану домашню роботу та догляд, за статтю. ЦСР 5.a.1 Частка сільського населення, що володіє захищеними правами на сільськогосподарську землю, за статтю.
ii) дані відображають ґендерні проблеми та відмінності (тобто, ґендерно-орієнтована статистика);	Індикатори: Рівень підліткової вагітності, рівень материнської смертності Методологія: Модуль з насильства щодо жінок як складова обстежень домогосподарств, наприклад, Медико-демографічного обстеження (МДО) або інших обстежень з питань здоров'я або соціальних питань.
iii) дані базуються на концепціях та визначеннях, які належним чином відображають різноманіття жінок і чоловіків і фіксують всі аспекти їх життя;	Методологія: Обстеження робочого часу (ОРЧ), що збирає інформацію щодо специфічної ролі жінок і чоловіків у виконанні неоплачуваної домашньої роботи (ці питання не включені до обстежень робочої сили).
iv) дані досліджуються та інтерпретуються з належною увагою до перетину проблематики таких факторів, як вік, етнічна приналежність, статус інвалідності, соціально-економічний статус, місце проживання;	Методологія: Дані обстеження умов життя домогосподарств використовуються для аналізу розподілу економічних ролей подружжя та визначення, чи мають значення характеристики партнерів або домогосподарства у виборі різних стратегій розподілу сімейних і економічних ролей. Відповідно до засад міжсекторального підходу, в процесі аналізу мають розглядатися додаткові змінні: вік жінки, рівень освіти партнерів, кількість дітей, дохід домогосподарства, регіон або місцевість проживання
v) збір даних враховує ґендерно-зумовлені стереотипи, які можуть викликати серйозні викривлення в даних переписів/обстежень населення.	Інструменти та методи: Забезпечення збору детальної інформації про професійну зайнятість осіб в рамках перепису населення, наприклад (a) назва посади та (b) основні завдання та обов'язки, що передбачені посадою, щоб переконатися, що жіноча зайнятість оцінюється належним чином, а відповідні відмінності між

Основні інституційні зобов'язання України у сфері ґендерної рівності

Міжнародні зобов'язання:

- Конвенція з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок (КЛДЖ),
- Пекінська Декларація та Пекінська Платформа дій,
- Цілі сталого розвитку до 2030 року,
- Угода про Асоціацію з ЄС .

Національне програмне середовище:

- Державна соціальна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року,
- Національна стратегія у сфері прав людини на період до 2020 року та план дій з її реалізації,
- Національний план дій з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 року,
- Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 “Жінки, мир, безпека” на період до 2020 року,
- Концепція Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року,
- План пріоритетних дій Уряду.

Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (КЛЖД)

Загальна Рекомендація № 9 (1989 р.) «Статистичні дані щодо становища жінок»

Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок,

Зважаючи, що статистична інформація є абсолютно необхідною для розуміння справжнього становища жінок в кожній з держав-учасниць,

Спостерігаючи, що багато зі сторін презентують власні доповіді Комітету без надання статистичної інформації,

Рекомендує, щоб держави-учасниці докладали всіх зусиль, аби національні статистичні служби, що відповідають за планування переписів населення та інших соціально-економічних обстежень, розробляли власні запитальники таким чином, щоб забезпечити можливість дезагрегації даних за ознакою статі, з огляду на абсолютні та відносні показники, в результаті чого **заінтересовані користувачі зможуть легко отримувати інформацію щодо становища жінок в окремих секторах, які їх цікавлять.**

Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1980)

Заключні зауваження до 8-ої періодичної доповіді України (13 лютого – 3 березня 2017 р.):

…Комітет закликає державу-учасницю розробити систему ґендерних показників для покращення збору даних з розбивкою за ознакою статі та іншими відповідним факторами, які необхідні для адекватної оцінки впливу і ефективності політик та програм, спрямованих на забезпечення ґендерної рівності та розширення здійснення жінками своїх прав людини. У зв'язку з цим Комітет звертає увагу держави-учасниці на свою Загальну рекомендацію №9 (1989 р.) про статистичні дані щодо становища жінок і рекомендує державі-учасниці звернутися за технічною допомогою до відповідних структур ООН, а також розширювати співпрацю з жіночими об'єднаннями, які могли б допомогти в зборі точних даних.

Конкретні рекомендації щодо збору даних:

- Національний механізм щодо покращення становища жінок: покращити збір даних з розбивкою за ознакою статі та з урахуванням інших відповідних факторів, необхідних для оцінки результативності та ефективності таких стратегій і програм;
- Насильство проти жінок: здійснювати збір статистичних даних про домашнє, сексуальне та інші форми насильства по відношенню до жінок із розбивкою за віком і характером взаємин між жертвою і злочинцем;
- Моніторинг становища вразливих груп жінок: внутрішньо переміщені жінки, сільські жінки, жінки з інвалідністю, жінки літнього віку, жінки, що живуть з ВІЛ, жінки, що постраждали від ґендерно-зумовленого та домашнього насильства, жінки – ЛБТ, жінки-роми…

Пекінська платформа дій (1995)

Проблемні сфери	Діяльність, що має виконуватися / Рекомендації національним статистичним органам
A. Жінки та бідність	- збір дезагрегованих за статтю та віком даних щодо бідності та всіх аспектів економічної діяльності, розробка якісних і кількісних статистичних показників, що полегшують оцінку стану економіки з точки зору ґендерної проблематики; - розробка прийнятних статистичних інструментів, які сприяли б визнанню всього обсягу жіночої праці та внеску жінок до національної економіки, включаючи безоплатну та домашню працю.
B. Освіта та професійна підготовка жінок	- сприяння оцінці прогресу за допомогою використання показників у сфері освіти, що розроблені національними, регіональними та міжнародними органами…
C. Жінки та охорона здоров'я	- … впровадження систем, що дозволяють використовувати дані, зібрані, проаналізовані та дезагреговані із врахуванням, серед інших факторів, статі та віку, інших встановлених демографічних критеріїв та соціально-економічних змінних….
D. Насильство щодо жінок	- сприяння збору даних і статистичної інформації, особливо щодо насильства в родині...
E. Жінки та військові конфлікти	
F. Жінки та економіка	
G. Участь жінок у роботі директивних органів та в процесі прийняття рішень	- контроль та оцінка прогресу щодо представництва жінок на основі регулярного збору, аналізу та поширення кількісних та якісних даних щодо жінок і чоловіків на всіх рівнях керівних посад у державному та приватному секторах, щорічне розповсюдження даних щодо чисельності жінок і чоловіків на різних рівнях уряду…
Інституційні механізми покращання становища жінок	Стратегічна ціль H.3. Збір і розповсюдження дезагрегованих за статтю даних та інформації для цілей планування та оцінки
Права людини жінок	
Жінки та ЗМІ	
Жінки та навколишнє середовище	
Дівчата	- надання інформації та даних щодо дітей і розбивкою за статтю та віком…

Цілі сталого розвитку до 2030 року: Ціль 5 «ґендерна рівність»

Індикатор	Відповідальний за постачання даних/ Джерело
5.1.1. Кількість нормативно-правових актів, переглянутих або прийнятих з метою забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та недопущення дискримінації щодо жінок і дівчат, одиниць	Мінсоцполітики Нове дослідження
5.2.1. Частка жінок віком 15-49 років, які пережили принаймні одну з форм фізичного або сексуального насильства, %	Мінсоцполітики Нове дослідження
5.2.2. Кількість звернень щодо насильства в сім'ї, тис.	Мінсоцполітики
5.3.1. Співвідношення тривалості неоплачуваної домашньої роботи (ведення господарства, догляду за дітьми та іншими родичами тощо) жінок та чоловіків, %	Мінсоцполітики Нове дослідження
5.4.1. Частка жінок серед депутатів ВРУ, %	Держстат
5.4.2. Частка жінок серед депутатів обласних рад та місцевих рад міст обласного значення, %	Мінсоцполітики
5.4.3. Частка жінок серед посад вищого корпусу державної служби (посади категорії "А"), %	НАДС
5.5.1. Рівень поточного використання сучасних методів контрацепції серед заміжніх та сексуально активних незаміжніх жінок віком 15- 49 років, %	МОЗ Нове дослідження
5.5.2. Коефіцієнт народжуваності у віці до 20 років, на 1000 жінок віком 15-19 років	Держстат
5.6.1. Співвідношення середньої заробітної плати жінок і чоловіків, %	Держстат
5.6.2. Середньозважений індекс підприємницької діяльності жінок (Індекс політики щодо МСП), балів	Мінекономрозвитку
5.6.3. Рівень зайнятості жінок віком 25-44 роки, які мають дітей віком 3-5 років, %	ІДСД НАНУ

Цілі сталого розвитку до 2030 року: додаткова дезагрегація даних за статтю

Ціль 1. Подолання бідності (рівень бідності, соціальна підтримка)

Ціль 3. Міцне здоров’я та благополуччя (материнська смертність, ВІЛ-інфекція, смертність від цереброваскулярних хвороб та злоякісних новоутворень, ймовірність дожиття, тютюнопаління)

Ціль 4. Якісна освіта (доступ до інтернет, ґендерний склад шкільних вчителів)

Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання (зайнятість населення, частка молоді, яка не працює та не навчається)

Ціль 10. Скорочення нерівності (поширення дискримінація)

Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути (потерпілі від кримінальних правопорушень, сексуального насильства, доступ до правосуддя, задоволеність соціальними та адміністративними послугами в регіонах, що постраждали від конфлікту)

ґендерна статистика ООН

Мінімальний набір ґендерних показників ООН для глобального використання:

- Економічні структури та доступ до ресурсів
- Освіта
- Здоров'я та суміжні послуги
- Суспільне життя та прийняття рішень
- Права людини жінок і дітей

52 кількісних показників та 11 якісних показників, що відображають національні норми (ратифікація конвенцій ООН і МОП, запровадження ґендерних квот, **наявність законодавства щодо ґендерної статистики,** домашнього насильства тощо)

Показники рівня 1: характеризують важливі питання у сфері ґендерної рівності та/або розширення можливостей жінок; концептуально зрозумілі та ґрунтуються на міжнародній методології та стандартах розрахунку; дані регулярно збираються з достатньою репрезентативністю, є можливість відслідковування динаміки

Показники рівня 2: характеризують важливі питання у сфері ґендерної рівності та/або розширення можливостей жінок; концептуально зрозумілі та ґрунтуються на міжнародній методології та стандартах розрахунку; але дані не збираються регулярно (наприклад, проводяться періодичні обстеження з питань насильства щодо жінок або бюджетів робочого часу)

Показники рівня 3: характеризують важливі питання у сфері ґендерної рівності та/або розширення можливостей жінок; відсутні міжнародно визнані методології та стандарти; дані не збираються регулярно

Мінімальний набір ґендерних показників ООН для глобального використання: прогалини в даних України

Україна: 39 показників із 52-х мінімальних ґендерних показників для глобального використання

№	Відсутні показники	Відповідність стратегічним цілям Пекінської платформи дій	Рівень показника
Економічні структури, участь у продуктивній діяльності та доступ до ресурсів			
1	Середня кількість годин, що витрачені на неоплачувану домашню роботу за статтю (за можливості: виділити піклування про дітей)	C.2, F.1, H.3	2
2	Середня кількість годин, що витрачені на оплачувану та неоплачувану домашню роботу (загальне робоче навантаження), за статтю	F.1, H.3	2
7	Відсоток фірм, власниками яких є жінки, за розміром фірми	F.1, F.2	3
11	Частка населення, що має доступ до кредитів, за статтю	F.1, F.2	3
12	Частка дорослого населення, що володіє земельною ділянкою, за статтю	A.1, A.2	3
13	ґендерний розрив у заробітній платі	F.1, F.5	3
15	Рівень зайнятості осіб віком 25-49 років, які мають дітей до 3 років, що проживають в домогосподарстві, та осіб без дітей у домогосподарстві, за статтю	F.6	3
16	Частка дітей віком до 3 років у формальних дитячих закладах	F.6	3
18	Частка осіб, які користуються мобільними телефонами, за статтю	F.3	1
19	Частка домогосподарств, що мають доступ до ЗМІ (радіо, ТБ, інтернет), за статтю голови домогосподарства	F.3	3
Суспільне життя та прийняття рішень			
46	Відсоток жінок серед офіцерів поліції	I.2	2
47	Відсоток жінок серед суддів	I.2	2

Статистична база ЄЕК ООН: класифікація ґендерної статистики та прогалини України

- Народжуваність, сім'я та домогосподарства: неповні домогосподарства з дітьми, за статтю одного з батьків
- Населення
- Робота та економіка: зайнятість осіб віком 25-49 за віком наймолодшої дитини, зайнятість осіб віком 25-49 за статтю та кількістю дітей до 17 років, зайнятість за статтю та шлюбним станом, ґендерний розрив у рівні заробітної плати за рівнем освіти
- Освіта: розподіл вчителів за рівнем навчання та статтю, частка населення, що отримує освіту впродовж життя за статтю
- Суспільне життя та прийняття рішень: розподіл за статтю - судді, члени правління центрального банку, журналісти, судді Конституційного суду, офіцери поліції за статтю, голови університетів, посли тощо
- Здоров'я та смертність: розподіл населення за індексом маси тіла, за статтю та віком
- Злочинність та насильство: розподіл жертв вбивств залежно від стосунків із злочинцем, за статтю
- Наука та ІКТ: користувачі комп'ютерів та інтернет, за статтю та віком
- Баланс трудового життя: розподіл подружніх пар віком 25-49 за режимом зайнятості та віком наймолодшої дитини, рівень зайнятості осіб віком 25-49 за віком наймолодшої дитини та статтю, рівень зайнятості осіб віком 25-49 за статтю а кількістю дітей до 17 років, рівень зайнятості за шлюбним станом та статтю, розподіл робочого часу за статтю, часові витрати на домашню роботу за статтю, часові витрати на дозвілля за статтю.

Інституційні зобов'язання України у сфері розвитку ґендерної статистики

НПД з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до 8-ої періодичної доповіді України про виконання КЛДЖ на період до 2021 року:

Зміст рекомендацій	Заходи, спрямовані на виконання рекомендацій	Індикатори досягнення	Строк виконання	Відповідальні за виконання
29. Здійснення збору статистичних даних про домашнє, сексуальне та інші форми насильства щодо жінок, зокрема із зазначенням віку і характеру взаємин між жертвою і кривдником	удосконалення форм звітності шляхом розроблення та затвердження форм звітності стосовно домашнього насильства щодо жінок із зазначенням: віку; типу місцевості проживання; характеру взаємин між жертвою і кривдником; кількості потерпілих, які звернулися до підрозділів поліції; кількості жінок і дівчат, яких було направлено до суб'єктів надання допомоги; кількості кримінальних проваджень, матеріали яких передано до суду	внесення змін або затвердження нових форм звітності	протягом 2019 року	**Держстат** Мінсоцполітики Національна поліція МОН МОЗ обласні, Київська міська держадміністрації

Інституційні зобов'язання України у сфері розвитку ґендерної статистики

План заходів з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 р.

Найменування очікуваного результату (відповідно до Національної стратегії)	Найменування заходу, спрямованого на досягнення очікуваного результату	Індикатор досягнення	Строк виконання	Відповідальні за виконання
Забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства				
104. Упровадження міжнародних стандартів щодо забезпечення ґендерної рівності у частині збору статистичних даних	1) проведення аналізу відповідності існуючої в Україні системи збору статистичних даних у відповідній сфері, міжнародним, насамперед європейським, стандартам	розроблено та вжито за підсумками аналізу заходи для приведення національної системи збору статистичних даних у відповідність з міжнародними, насамперед європейськими, стандартами створено основу для проведення моніторингу прогресу та оцінки змін у політиці у сфері ґендерної рівності на національному рівні	2016 — 2018	**Держстат** інші центральні органи виконавчої влади міжнародні організації (за згодою)
Створення ефективної системи запобігання та протидії дискримінації				
111. Здійснення підготовки статистичних даних про порушення законодавства у сфері запобігання та протидії дискримінації та притягнення до відповідальності винних осіб	2) розроблення та затвердження комплексних державних статистичних показників та відповідних статистичних форм для проведення оцінки стану дотримання принципів рівності та недискримінації	розроблено програми		**Держстат**

Інституційні зобов'язання України у сфері розвитку ґендерної статистики

Державна соціальна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року

Завдання 4: Розширення переліку статистичних показників за ознакою статі з розбивкою за іншими основними ознаками (вік, місце проживання, інвалідність, соціально-економічний статус тощо)

1) проведення аналізу діючих форм звітності та визначення переліку форм, які потребують внесення змін відповідно до Заключних зауважень Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок та інших міжнародних зобов'язань України (***12 форм, які необхідно доповнити показниками з розподілом за статтю***),

2) розроблення та розповсюдження статистично-аналітичних матеріалів (ґендерних портретів, інфографіки) з питань рівності прав та можливостей жінок і чоловіків у галузях безпеки та оборони, охорони здоров'я, соціального захисту, праці та зайнятості, освіти, культури, аграрного сектору, екології, фізкультури та спорту, молодіжній політиці та їх врахування під час прийняття управлінських рішень (***4 тис. виданих статистично-аналітичних матеріалів***),

3) підготовка регулярних статистично-аналітичних матеріалів щодо стану забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в областях, районах, містах (ґендерних портретів, інфографіки) (***50 підготовлених статистично-аналітичних матеріалів***),

4) удосконалення механізму збору деталізованих даних про становище дівчат і жінок із сільської місцевості (***2 підготовлені офіційні статистичні збірники "Жінки та чоловіки в Україні", розміщені на офіційному сайті Держстату***)